

Obsah

Úvodem	5
„Doba knížecí“ v českých dějinách (5) Obecná charakteristika 11. a 12. století (6) Palacký, Lippert, Novotný (7) Záměry a cíle této knihy (7)	
I. ZEMĚ „ČECHŮ“	9
1. Člověk a jeho svět	11
Způsob vlády v raném středověku (11) Tradiční chápání času (12) Čas agrární a církevní (13) Rod, velkorodina, malá rodina (14) Průměrný věk, vysoká úmrtnost dětí (15)	
2. Krajiny polní a lesní	15
Stará sídelní oblast Čech a Moravy (15) Polní a lesní regiony (15) Význam pomezního hvozdu (16) Hraniční opevnění, zemské stezky (16) Rozptýlený ráz osídlení (16) Hrady, hradiště (17) Zalidnění českých zemí a Evropy (18)	
3. Christianizace	19
Politický význam přijetí křtu (19) „Pohanství“ a křesťanství (20) Pohanské přžitky (21) Smysl církve, základní svátosti (22) Založení pražského biskupství (23) Kníže pánem „své“ církve (23) Postavení biskupa a zemské církve (23) Sepětí knížecí a církevní správy (23) Nejstarší kláštery a kapituly (24)	
4. Sousedé	25
Mimořádná poloha Čech (25) Hranice a hraničení ve středověku (26) Začátky piastovského Polska (27) Arpádovských Uher (28) „Obnova“ císařství Otou I. (29) Postavení krále a císaře (29) Význam říšské církve (30) Německé marky (30) Politika říše k východním sousedům (31) Pokusy o rozdrobení Čech, smrt knížete Oldřicha (31)	

II. RANÝ STÁT PŘEMYSLOVCŮ:

KRIZE A VÝCHODISKA 33

5. Sláva a pád „říše“ Boleslavů 35

Společné základy Čech, Polska a Uher (35) Doména Přemyslovců ve středních Čechách (36) Přemyslovcí a čeští duces (36) Početnost přemyslovské družiny (36) Její rychlý nárůst od času Boleslava I. (37) Rozsah boleslavovské „říše“ (37) Euroasijská magistrála (37) Obchod s otroky (38) Trh a směnné prostředky (39) Ibrahím ibn Jakub o družině Měška I. (39) Význam hradů (39) Konec české a začátek polské expanze (40) Rozklad „říše“ českých Boleslavů (41) Slavníkovci a sv. Vojtěch (41)

6. Dobyetí Moravy a obnova Čech 42

Změna stylu knížecí vlády (42) Dobyetí Moravy (43) Břetislavovo správcovství na Moravě (44) Přemyslovské hrady na Moravě (44) Výstavba hradské správy v Čechách (45) Její funkce (46) Hradské obvody a provincie „bez hradů“ (47) Břetislavovy dekrety (1039) a hradská správa (48) Čechové na Moravě (48) Přesídlenecké osady (48) Jejich indikace a smysl (49) „Úsporná“ opatření v početnosti velkodružiny (50) Pozitivní dopad proměny státního ústrojí Čech (51)

III. UPEVNĚNÍ ČESKÉ MOCI ZA BŘETISLAVA I.

(1035–1055) 53

7. Polské tažení a války s říší 55

Nástup Břetislava I. (55) Krize v Polsku (55) Český vpád do Polska, dobytí Hnězdna (56) Přenesení těla sv. Vojtěcha (57) Plán na zřízení arcibiskupství v Praze (57) Jeho souvislost s úsilím o královské povýšení (57) Ota III. a povýšení Polska a Uher (57) Nástup Jindřicha III. (59) České poselstvo v Římě (59) Porážka říšské výpravy v r. 1040 (60) Břetislav, Prkoš a velmoži (60) Změny na uherském trůně (61) Břetislavova izolace (61) Zrada Šebíře a velmožů (62) Porážka v r. 1041 (62) Jindřich III. a uherská otázka (62) Pokoření v Řezně (63) Dohoda Jindřicha III. s Břetislavem (63)

8. Spojenectví s císařstvím 63

Česká pomoc při tažení do Uher r. 1042 a 1044 (64) Smrt Aby Samuela (64) Obtíže Jindřicha III. (65) Nový převrat v Uhrách (65) Břetislavovy kalkulace se západním Slovenskem (66) Hrozba polsko-uherské koalice (66) Další tažení proti Uhrám r. 1051 (67) Česko-polský smír

Specifika moravské šlechty (363) Statuta Konráda II. Oty: větší a menší urození mužové (364) Družiny a soukromé dvory šlechty (364)

XI. NA PRAHU ČECH KRÁLOVSKÝCH (1192–1198) 365

35. Poslední vládcové kamenného trůnu 367

Přemyslův nástup (367) Přemysl Otakar, Vladislav Jindřich (367) Zklamání biskupa Jindřicha (368) Přemyslova nevěle s císařem (368) Oblénění biskupa Jindřicha (369) Selhání šlechty u Zdic (370) Vítězství knížete-biskupa (370) Vladislav zbaven Moravy (371) Objektivní klady Jindřichovy vlády (371) Vazba na Štaufy (371) Přemyslův exil (372) Petr z Kapue (373) Přemyslův úpád do Čech (373) Smrt knížete-biskupa (374) Obavy šlechty (374) Vladislavova volba (374) Milík biskupem, jeho investování (375) Význam události pro další vývoj (376) Smrt Jindřicha VI. (376) Politický vzestup šlechty (376) Přemyslovo tažení na Prahu (376) Smíření Přemysla s Vladislavem, dohoda o dělbě moci (377)

36. Kultura a umění v proměnách doby 377

Styky Čech s cizinou (378) Dynastické svazky, válečné výpravy, pouti, obchod (378) Završení christianizace (378) Zjemnění politických trestů (379) Ústup církevně slovanských tradic (379) Sázava (379) Sv. Prokop (380) Kosmas a jeho pokračovatelé (380) Římsko-kanonické právo (381) Románský styl (381) Vlivy ciziny (382) Přemyslovský cyklus ze Znojma (382) Vyšehradský evangelistář (383) Románská architektura (383) Užití kamene (384) Rozsah stavební aktivity (385) Její sociální dopady (385)

37. Z Boží milosti král 386

Fáze „kořistná“ a „beneficiární“ (386) Změny vlastnictví (387) „Čechové“ a jejich kníže (387) Taktika říše k východním sousedům (388) Možnosti a meze české politiky (388) Zájem Sálců a Štaufů o Čechy (388) Vztah Čech a říše (389) Druhá Přemyslova vláda (389) Markrabě Vladislav, vyměření moravských větví (390) Dvojitá volba v říši, boj Štaufů s Welfy (391) Česká pomoc Štaufům (392) Přemysl králem, Filipovy výsady (392) Uznání české hodnosti (393) Zlatá bula sicilská (393) Korunovace (394) Tradice královských povýšení (394) Řím, Byzanc, císařství, papežství (395) Obsah královské moci (395) Korunovace a pomazání (395) Čechy: výhody královské ideologie (396) Vratislav II., Vladislav II., Přemysl Otakar I. (396) Volba

a korunovace Václava I. (397) Zánik kamenného trůnu (397)
 Ideové koncepce Soběslava I. (397) Kopí, praporec, Říp,
 dlaždice „Nero“ (398) Vyšehradský lustr (398) Trůn, žezlo,
 kopí (399) Pokrývka hlavy (400) Dělna státní moci (400)
 Český a moravský znak (401)

38. Český nebo přemyslovský stát? 401

Váha knížecí moci (401) Vzestup šlechty (402) Proč
 přemyslovský stát (402) Král a království (402)

712

ČECHY

V DOBĚ KNÍŽECÍ

XII. „ČECHY KNÍŽECÍ“ PO DESETI LETECH.

BILANCE A VÝHLEDY 405

*Středověk v optice dneška (405) „Zvláštní cesta“ střední
 Evropy (406) Inspirativní jubilea (408) Pokusy o nové
 koncepce (409) Transformace, modernizace (410)
 „Privatizace“ (411) Sídlně historická témata (412) Rozměr
 christianizace (414) Čechy a říše (415) Vnitřní skladba
 přemyslovských Čech (415) Počátky šlechty (416) Řadové
 obyvatelstvo (417) Postavení Moravy (418) Královská povýšení
 (420) Panující rod (420) Výzkum umění a kultury (422)
 Přemyslovci – budování českého státu (422)*

Dodatky

Poznámky	424
Prameny.....	577
Literatura	580
Seznam zkratk	676
Seznam vyobrazení	678
Rejstřík	683

z Quedlinburku (1054) (67) Břetislavova smrt v Chrudimi (68)
Význam Břetislava I. (68)

9. Nástupnický řád 69

Panovník a stát v raném středověku (69) Nástupnictví:
dědičný princip a zásada volitelnosti (69) Karlovcí (69)
Kapetovci (70) Říše (70) Stirps regia (70) Korunovace
královských synů (71) Volby protikrálů (71) Říšská
aristokracie a základy její moci (71) Mojmirovci,
Rurikovci (72) Družina a „její“ kníže (72) Nástupnictví
u Přemyslovců (72) Břetislavův nemanželský původ (73)
Stařešinský zákon (73) Jeho smysl a vnitropolitický
význam (74) Genealogická tabulka (75)

IV. MITRA A KORUNA (1055–1092) 77

10. Příslib z Říma 79

Spytihněv II. (79) Přemyslovcí a Morava (79) „Čechové
z Moravy“ (80) Údajné vyhnání Němců (81) Zásah proti
velmožům z Moravy (81) Spytihněv, Vratislav
a Arpádovci (82) Udělení římské mitry (84) Snaha o průnik
papežství do střední Evropy (85) Založení kapituly
v Litoměřicích (88) Předčasná Spytihněvova smrt (89)

11. Imperium et Sacerdotium 89

Císařství a papežství (89) Postavení církve (90) Cluny (90)
Jindřich III. a církevní reforma (91) „Němečtí“ papežové (91)
Říšská církev (92) Kurie ovládnuta reformními radikály (93)
Investitura (93) Dekret o volbě papeže (93) Napětí mezi
německým dvorem a papežstvím (93) Nástup
Jindřicha IV. (94) Řehoř VII. a jeho svět (95) Roztržka (96)

12. Ve stínu Canossy 96

Začátky Vratislava II. (97) Obnovení moravského
biskupství (98) Jaromír-Gebhard pražským biskupem (98)
Kapitula na Vyšehradě (99) Spory o moravské biskupství (99)
Spojencství Vratislava s Jindřichem IV. (100) Homburg (100)
Konflikt Jindřicha IV. s Řehořem VII. (100) Opozice
v Německu (101) Canossa (102) Volba Rudolfa z Rheinfelden,
jeho uznání papežem (102) Schisma (103) Smrt Rudolfa
u Hohenmölsen, protikrálem Heřman ze Salmu (103) Boje
o Řím, císařská korunovace Jindřicha IV. (104) Smrt
Řehoře VII. (104) Jindřich IV. na vrcholu moci (104)

13. Král český a polský 104

Význam české pomoci pro Jindřicha IV. (104) Řím,
Mailberg (105) Vratislavova očekávání: saská východní marka,

Míšeňsko, bavorská východní marka (106) Nové korunovace (106) Pocty pro Vratislava (106) Vratislav králem Čech a Polska (107) Otazníky nad polským titulem (107) Boleslav II. Smělý (107) Wiprecht z Grojče (109) Útlum styků Vratislava s Jindřichem (110) Silící napětí mezi Přemyslovci (110) Smrt Jaromíra-Gebharda (111) Vratislavův zásah proti Olomouci a Brnu (111) Vratislav a Břetislav (112) Konflikt před Brnem (112) Břetislavův odchod do Uher (113) Vratislavova smrt (113) Čechy, Přemyslovci a říše (114) Tribut, léno (115) Odlišnosti Čech od německých vévodství (115) Strategický význam Čech (116) Nová kvalita vztahů k říši (117)

- V. PŘÍLIŠ MNOHO KNÍŽAT (1092–1125) 119**
- 14. Narušení seniorátu 121**
 Krátká vláda Konráda Brněnského (121) Ústup z „velké“ politiky za Břetislava II. (121) Stav přemyslovského rodu (122) Obtíže Jindřicha IV. (123) Urban II. vyhlašuje křížovou výpravu (123) Křižáci v Praze, pronásledování Židů (124) Spory mezi Piastovci (125) Bořivojovo obléhnutí v Řezně (126) Zásah proti moravským Přemyslovcům (127) Zavraždění Břetislava II. (127)
- 15. Zápas o pražský trůn 128**
 Soupeření družin (128) Bořivoj II. (129) Oldřichův vpád do Čech (129) Přemyslovci a Polsko (129) Uhry (130) Svatoplukův útok na Prahu (130) Boleslav III. vítězí nad Zbyhňevem (130) Svržení Bořivoje, nástup Svatopluka (130) Nástupnické dohody (131) Zásah říše (131) Svatoplukova pomoc Jindřichovi V. (132) Útok z Polska (133) Vraždění Vršovců (133) Svatoplukova smrt (133) Vladislav I. (134) Pokus Bořivoje II. (134) Vpád Poláků (135) Dočasný smír Vladislava se Soběslavem (135) Římská jízda Jindřicha V. (136) Vladislav I. arcibiskup (136) Knížata v Nise (137) Lucké pole (137) Bořivojova druhá vláda (137) Sblížení Vladislava s Otou Černým (138) Konkordát wormský (139) Soběslav v Čechách, smíření s Vladislavem (140) Smrt Vladislava I. (140)
- 16. Vzestup zemské aristokracie 140**
 Lid a politika (140) Proměny uvnitř družiny, raná šlechta (141) Knížata a jejich „věrní“ (141) Družina (142) Generační výměny vládní garnitury (143) Lidé „okolo trůnu“ (143) Přísahy a jejich smysl (143) Dominance knížete (144) Kariéry a pády na dvoře Přemyslovců (144) Zájmové stmelování rané šlechty (144) Urození a neurození (145) Stabilizace mocenské špičky (146)

VI. ORGANIZAČNÍ ZÁKLADY ČECH KNÍŽECÍCH 147

17. Státně autarkní model 149

Raně středověká Evropa (149) Diokleciánovy reformy a jejich přetrvávání (150) Změny na konci 9. století (150) Základy říše Otonů a Sálců (150) Rentový velkostatek (150) Tlak na východ (151) Teorie otrockého velkostatku (152) Západní a střední Evropa: shody a rozdíly (152) Dědictví Velké Moravy (153) Středoevropský typ (153) Role knížecích hradů (154) Překonání „kořistné“ etapy, transformace Čech (154) Státně autarkní model (155) Jeho rysy a časové vymezení (155) Zemědělství (156) Hradská organizace (157) Přemyslovská doména (157) Hospodářské dvorce (158) Knížecí a státní příjmy (158) Trh, směna, obchod (159) Trh Moravanů (160) Platební prostředky, začátky mince (160) Dálkový obchod (160) Správní hrady a trhy (161) Technika směny (161) Český denár a jeho rozšíření (161) Česká a moravská mince (163) Mincovní a horní regál (163)

18. Daně, vojsko, soudnictví 164

Příjmy raně středověkých států (164) Daň z míru (165) Nářez (166) Dávky v medu (166) Podvorové, osep, šestné (166) Čtrnáct penízů (167) Opravy a stavby hradů, cest a mostů (167) Nocleh, provod, pódod (167) Vřez (167) Regály (167) Poplatky z trhů, cel, mostů (168) Zisky z mince (169) Pomoci (169) Rozdělování výnosů a daní (169) Knížecí komora (170) Církevní desátek (170) Proměna družiny ve správní aparát (170) Vojsko (171) Milites a obecná hotovost (172) Úloha soudnictví (172) Pronikání římského a kanonického práva (173) Soudní funkce sněmů (173) Knížecí kurie (174) Hradské soudy (174) Sousedské a vesnické soudy (174) Kořistné praktiky soudnictví (175)

19. Nástroje vládní moci 175

Plošná kontrola země (175) Objížďky knížete, jejich smysl (176) Správní a jiné hrady (177) Hradská organizace (178) Listina z r. 1130 (178) Civitates a provincie (179) Desátky z důchodů (179) Hrady pilířem vojenství a církevní správy (180) Rozklad tradičních společenských vazeb (180) Kastelán (181) „Úděly“ v Čechách (182) Hradští úředníci (182) Opory hradské správy (183) Dvůr (183) Dvorské úřady (184) Dispensator, palatin (184) Maršálek, lovcí, mistr kuchyně, stolník, číšník, villicus (184) Zárodky zemských úřadů: komorník, mincmistr, sudí, kancléř (185) Knížecí kaple (185) „Mistopán“ (185)

Župa, župan (185) Dvory Přemysloven, biskupa,
 úředníků (186) Nesoustavnost správy (186) Vztah „služby“
 a „odměny“ (187) Beneficiární systém (187)

VII. SVOBODNÍ, NESVOBODNÍ, CIZINCI 189

20. Svobodní: urození a neurození 191

Pohledy historiků (191) Libertas a servitus (192) Knížecí práva (iura ducis) (193) Pojem „vlastnictví“ (193) Knížecí (svobodní) sedláci (193) Hosté (193) Štěpení sedláků (194) Opole, vicinát (194) Sedláci a půda (195) „Dědici“ (195) Úřady a beneficia jako základ vlivu a moci rané šlechty (196) Tzv. rodová šlechta (197) „Urozenost“ předpokladem vzestupu (197) Formy bohatství (197) První známé pozemkové majetky velmožů (198) Jejich vznik v knížecí službě (198) Koupě, směny, dary a výsluhy (198) Struktura velkých majetků (199) Milites primi et secundi ordinis (200) Druhové (200) Kořeny vyšší a nižší šlechty (200) Dvory a sídla rané šlechty (201)

21. Nesvobodní: nevolníci, čeled, otroci 201

Nesvoboda, poroba, otroctví (201) Rataji-oráči (203) Zdroje otroků: zajatci a domácí prostředí (203) Výkup z otroctví (203) Nebezpečí dluhů (204) Pojmoslovná nejednota (204) Nevolníci, čeled, „připsanci“ (205) Dušníci, zvoníci a hlídači kostela (205) Právně-sociální pokles sedláků (206) Autotradice (207) Relativnost středověké „svobody“ (207) „Lidé“ jako předchůdci vrcholně středověkých poddaných (208) Sídlně historické aspekty těchto procesů (208) Uzavření právně-sociálních bariér (209)

22. Cizinci: knížecí dvůr, duchovenstvo, osady kupců 209

Etnické podloží Čech, Polska, Uher (209) Cizinci-hosté (210) Sňatky Přemyslovců (209) Kariéry Němců v Čechách (210) Poměry v kláštorech a kapitulách (211) „Hosté“ jako obchodníci (211) Židé v Čechách (212) Pád Jakuba Apelly (212) Pražské podhradí a vyšehradská ulice (213) Židovská obec (213) Němečtí kupci, jejich pražské osady (214) Kníže a cizinci (215) Privilegium pro pražské Němce (215) Litoměřice (216) Soužití domácích obyvatel a cizinců (216) Zhoršené postavení Židů (216) Židé jako součást panovníkovy komory (217)

VIII. PŘEMYSLOVCI MEZI „ČECHY“ A ŘÍŠÍ
(1125–1173) 219

23. Soběslav I.: pokus o novou autokracii 221

Soběslav a Ota Černý (221) Ota nejstarším Přemyslovcem, stížnost Lotharovi (221) Vpád do Čech (222) Chlumeck, Otova smrt (222) Oblénění Soběslava, spojenectví s Lotharem (222) Zákroky proti úředníkům (223) Znepokojení předáků (223) Spiknutí r. 1130 (224) Soud na Vyšehradě (225) Břetislavova smrt, nařčení Menharta (225) Pomoc Lotharovi (225) Znovuobsazení údělů (226) Sňatek Konráda II. Znojemského s Marií Srbskou (226) Soběslavovy plány (226) Spory Arpádovců v zrcadle česko-polského soupeření (227) Setkání v Merseburku, Kladsku (227) Soběslavův syn Vladislav v Olomoucku (228) Volba Konráda III. (228) Střet Štaufů a Welfů (228) Vladislavovo oblénění (229) Sadská (229) Smrt Soběslava I. (229)

24. Království Vladislava II. 230

Odvrhnutí Soběslavova syna, volba Vladislava II. (230) Zklamání Načerátova kruhu (231) Přiklon „urozenějších“ ke Konrádovi Znojemskému (231) Vysoká, obléhání Prahy (231) Konrád III., ústup vzbouřenců (231) Legát Guido a smířování Přemyslovců (232) Úředníci proti Zdikovi (232) Vladislav, Babenberkové a Konrád III. (232) Boje v Polsku (232) Druhá křížová výprava (233) Účast Čechů (234) Děpolt správce, Soběslavovo zajetí (234) Volba Barbarossy, spor o Bavorsko (234) Nevůle Barbarossy s Vladislavem (235) Vladislavův sňatek s Juditou Durynskou (235) Rakouský vévodstvím (235) Ujednání ve Würzburku (236) Výprava do Polska (236) Činnost biskupa Daniela (237) Povýšení Vladislava II., listina z ledna 1158 (237) Odpor předáků (238) Dobrovolnost tažení (238) Čechové před Milánem (238) Opětovná korunovace (238) Nejednotný výklad obou aktů (239) Svázání Čech se Štaufy (239)

25. Zahájení církevní reformy 240

Emancipace latinské církve, smysl reformy (240) Pražský biskup (240) Pozice moravského biskupa (241) Celibát (241) Poklesky českého kléru (242) Závislost zemské církve na světské moci (242) Zakladatelská práva (242) Únětice (242) Ráz církevního jmění (243) Selhá. iašтовské fundace (243) Církevní desátek (244) Problémy reformy v Čechách (244) První skupina české inteligence (245) Zdikův nástup v Olomouci (245) Založení chrámu sv. Václava v Olomouci (245) Zřízení kapituly (245) Počátky moravských arcijáhenství (246)

Datace olomouckých písemností (246) Činnost Daniela I. v Čechách (248) Arcijáhenství v Čechách (248) Listiny Konráda III. a Vladislava II. pro Olomouc (250) Strahov (250) Uvedení premonstrátů (251) Vyhánění benediktinů (251) Cisterciáci (252) Rytířské řády (253)

26. Svíravé spojenectví 253

Strategický význam Čech (253) Jejich vplývání do říše (254) Český panovník mezi říšskými knížaty (254) Integrační proces přesto nezavršen (254) Nechuť v Čechách i v říši (255) Český král „není Němec“ (255) Investitura českých biskupů (255) Vojenské pomoci (255) „Nová“ říšská knížata (256) Privilegium z ledna 1158 (256) Svébytnost Čech (257) Plán Vladislava II. na primogenituru? (257) Nejasnosti královského povýšení (258) Italská politika Štaufů (258) Upevnění královské moci ve Francii a v Anglii (259) Vladislav II. a Soběslavci (260) Změny v údělech (260) Čechy ve vleku Barbarossy (261) Zásah v Uhrách (261) Smrt Děpolda a Daniela v Itálii (262) Judita a pražské biskupství (263) Spor o Salcburk (263) Pokles Vladislavovy prestiže (263) Rezignace ve prospěch Bedřicha (264) Soběslavovo propuštění (264) Oldřichovo obléhnutí, nástup Soběslava II. (264)

IX. DYNAMIZACE ČESKÉ SPOLEČNOSTI 265

27. Přerod Evropy 267

Úpadek a oživení hospodářského života (267) Počátky a rozmach kolonizace (267) Etnické pohyby (268) Vznik středověkých měst (268) Význam obchodu a trhu (269) Boj o městské svobody (269) Zpevnění kapetovské Francie a plantagenetovské Anglie (270) Význam dědičnosti trůnu (271) Odlišný vývoj v Německu (271)

28. Vnitřní kolonizace jako nástroj sociálních změn 272

Osídlení přemyslovských zemí (272) Sídelní výstavba země (273) Kolonizace Čech a Moravy (273) Začátky pronikání Němců (274) „Vnitřní“ kolonizace (275) Proměny starého sídelního území (275) Odras v místních jménech (276) Nové prvky v uspořádání pluzin (277) Zápřah, mlýny (277) Desátky z novin (277) Církev a majetek (278) Sedláci a hosté (278) Vojenská ministerialita (279) Její podíl na kolonizaci (280) Aktivita velmožských rodů (280) Nesvobodná „svoboda“ (280) Cesta k poddanství (281) Autotradice (281) Vývoj na kolonizačních terénech (281) Německé a české právo (281) Lhůta, lhota (281) Právně-sociální posuny (282) Ztížená role hradeckých orgánů (283)

29. Začátky pozemkové vrchnosti 283

Kolonizace a vzestup šlechty (283) Klášterská kolonizace (284) Dvorská a hradská beneficicia (284) Vsi hradů a úřadů (285) Připoutávání šlechty k beneficiím, daním, příjmům (285) Snahy o dědičnost (285) Skladba velmožských držav (286) Testamenty (286) Predikáty (286) Počátky šlechtických sídel (287) Emporové kostely (288) Vztah šlechtických sídel a predikátů (289) Zdroje moci rané šlechty (289) Příklad: Blah (289) Diferenciace rané šlechty (290) Obtíže církve (290) „Desátky“ z hradských příjmů (291) Mladší formy zajištění církve (291) Problémy „darování“ (292) Východisko: imunity (292) Počátky imunity (293) Velké privilegium pro českou církev (294) Otázky šlechtické imunity (295) Rozklad státní autarkie, hradské soustavy (295) Důsledky pro panovníka (296)

30. Rozmach raných měst 296

Sociální změny (296) Aktivity při správních hradech (297) Urbánní tradice Evropy (297) Hrad a podhradí (298) Vzhled hradských center (298) Jejich populace (299) Hospodářská role hradů a podhradských dvorců (299) Zájmy církve (300) Význam raně středověké Prahy (301) Základy pražské topografie (301) Obchodní styky Čech a Moravy (302) Spotřebitelské nároky dvora (302) Praha a její zázemí (303) Pražská tržiště (303) Románské domy (304) Diskuse nad vznikem měst (305) Raná města (306) Odlišnost od vrcholně středověkých měst (306) Sít' trhů (307) Formy směny, úloha mince (307) Těžba stříbra, rýžování zlata (308) Cizí mince (308) „Bohatství“ (308) Ceny pozemkových majetků (309) Komplexní ráz hospodářských změn (309)

X. ČAS ZKOUŠEK (1173–1192) 311

31. Ve stínu Barbarossy 313

Soběslav II. (313) Nedůvěra ke šlechtě (313) Proč „kníže sedláků“ (314) Napětí mezi Soběslavem a Barbarossou, vpády do Rakous (314) Oldřichova smrt (314) Návrat Bedřicha (315) Loděnice, Bojiště (315) Soběslavova smrt (315) Slabiny Bedřichovy vlády (316) Ústup z Vitorazska (316) Markrabě Přemysl a Konrád Ota (316) Vzpoura z r. 1182 (317) Barbarossa v Itálii (317) Strategický význam Čech (318) Soud v Řezně (318) Růst Konrádova sebevědomí (318) Odboj r. 1184 (319) Útoky proti Moravě, Loděnice (319) Dohody z Knína (320) Biskup Jindřich (320) Jeho spor s Děpoltem a Bedřichem (321) Řezno 1187: pražský

biskup říšským knížetem (322) *Bedřichova smrt* (322) *Konrád II. Ota* (323) *Spojení vlády v Čechách i na Moravě* (323) *Statuta Konráda II. Oty* (324) *Založení Louky* (324) *Barbarossova smrt* (325) *Štaufové a Sicílie* (325) *Pokus Jindřicha VI. o její dobytí, smrt Konráda II. Oty* (325) *Kníže Václav* (326) *Aktivizace Vladislavců* (327) *Intriky biskupa Jindřicha, Václavův pád* (328)

710

ČECHY
V DOBĚ KNÍŽECÍ

32. Kníže a „Čechové“ 328

Kníže a stát (328) *Všichni Přemyslovci knížaty* (329) *Dynastie a její odnože* (330) *Děpoltici* (331) *Nastolovací obřad* (331) *Pražský kamenný trůn* (332) *Kamenné stolce Evropy* (333) *Zvyky korutanských Slovanů* (334) *Praha, Vyšehrad* (334) *Knížecí pohřby* (335) *Sesazení knížete* (336) *Čeď sv. Václava: český politický národ* (336) *Sociální zužování pojmu* (337) *Urozenost* (337) *Přemyslovská pověst* (337) *Sv. Václav jako „věčný“ panovník* (338) *Sv. Vojtěch* (339) *Kníže pozemským zástupcem sv. Václava* (339) *„Mír“* (340) *„Čechové“ ve Městě božím* (340) *Porady* (342) *Sněmy, kolokvia* (342) *Místo a čas svolávání* (343) *Svátky sv. Víta a Václava* (343) *Dobenina* (343) *Volby knížat a sněmy: vliv předáků* (345) *Volby pražských biskupů: sílící pozice kléru* (345) *Rozdíly mezi „Čechy“* (346) *Od „Čechů“ k zemské obci* (346)

33. Morava a „Moravané“ 347

Dělení Moravy (347) *Moravané u Bavorského geografa* (347) *Díly, poloviny, čtvrti, úděly* (348) *Dědičnost údělů* (348) *Pražský kníže a moravská knížata* (349) *Dohled Prahy* (349) *Titulatura moravských knížat* (350) *„Správy“ pražských Přemyslovců* (350) *Zájem pražských knížat o Olomouc* (351) *Jednota Moravy* (352) *Moravské kláštery* (352) *„Čechové z Moravy“* (353) *Jejich proměna v Moravany* (354) *Ambice moravských Přemyslovců* (354) *Katedrála sv. Václava v Olomouci* (355) *Litomyšl* (355) *Jindřich Zdík a úředníci* (356) *Další zápasy o Olomouc* (356) *Pokus o nový model: pražský kníže–markrabě–úředníci* (357)

34. Nová tvář šlechty 358

Prerod „beneficiární“ v „pozemkovou“ šlechtu (358) *Šlechtická sídla* (359) *Kolísání predikátů* (360) *Počátky znaků a pečeti* (360) *Rozrody „urozených“* (361) *Vítkovci* (361) *Hrabišici, Markvartici* (362) *Ronovci, Buzici, Benešovci, Drslavici aj.* (363) *Dalimil o šlechtě* (363)